

Inhoud

Voorwoord	1
Het gebakkensponsverhaal	5
Wat is spons?	7
Het NFI-rapport	9
Voorbeelden van vondsten	11
Over vondsten	
Taalgebied	41
Spons en de hondenmaag	43
Testen	45
Twijfel	48
Onzekerheid en verbanden zien	50
Schijnargumenten	52
Spons als wraak	55
Iets over foto's	57
Facebook en liegen	60
Ain't it awful	65
De kracht van anekdotes	66
Bewust menselijk handelen	69
Zieke en overleden dieren	75
Over zieke en overleden dieren	
Dierenartsen	89
Zelfbedieningstendens	92
Co-evolutie en oxytocine	94
Zeg nooit 'nooit'	97
'The one we love to hate'	98
Conclusie	101
Aanbevelingen	104
Geraadpleegde en aanbevolen bronnen	107
Bijlage: grafieken	109

Begin maart 2016 meldde een wijkagent in Groningen dat er in de buurt van de kinderboerderij van de wijk Vinkhuizen gebakken spons was gevonden.

Het bericht werd snel overgenomen door de lokale omroep OOG, websites over Vinkhuizen (met koppen als 'Hondenhater slaat toe...') en de Facebookgroep Oproepjes voor Groningers.

De reacties in die groep waren meteen heftig en verontwaardigd, zoals: 'de wijk gaat achteruit', 'welke gek doet dat', 'zieke mensen lopen er rond' en 'ze moeten hem zelf spons laten eten'.

Het bericht trok mijn aandacht omdat ik dol ben op honden, wandel met de honden van anderen én omdat de foto bij het artikel volgens mij helemaal geen spons toonde, maar een oud stuk purschuim. Dit schreef ik dan ook in de groep.

Meteen kreeg ik de wind van voren. Ik zou niet weten waar ik het over had, ik moest de politie niet tegenspreken, ik was waarschijnlijk een hondenhater, 'je hebt ze zeker zelf neergelegd' en 'mijn man werkt in de bouw en zegt dat het geen purschuim is'.

Verrast door die reacties, kocht ik toen een spons en ging deze bakken. Ik nam foto's van het resultaat en plaatste deze in de groep. De reacties werden alleen maar heftiger. De beheerder van de groep verwijderde de foto en mijn commentaren.

Enkele dagen later meldde de wijkagent op Twitter dat het voorwerp onderzocht was en inderdaad oud purschuim bleek te zijn. Hierover kwam geen enkel bericht in de Groningse media. Ik plaatste een

Foto door de toenmalige wijkagent

kopie van de tweet in de Facebookgroep. Het werd verwijderd en vervolgens werd ik uit de groep verbannen.

Ik was enigszins gefrustreerd maar vooral verbaasd over de ontkenkende en ronduit hatelijke reacties. Het was toch alleen maar positief dat het zwerfvuil bleek te zijn en geen actie van een hondenhater?

Ik raakte geïnteresseerd in het mechanisme achter de verhalen over gebakken spons. Sindsdien volg ik dit soort berichten en bekijk ik de reacties. Waarom blijven mensen het verhaal fanatiek verdedigen? Waarom is het verhaal zo aantrekkelijk? Waarom wordt een agent als autoriteit gezien wanneer hij schrijft over gebakken spons, maar wordt een bericht waarin dezelfde agent vertelt dat het purschuim is verwijderd?

Later zou ik leren dat het nog veel erger kan.

Ik besloot om vanaf 1 januari 2019 alle online vindbare meldingen bij te houden en er met vragen op te reageren. Dat heb ik twee jaren gedaan (in die tijd waren er circa vijfhonderd meldingen), zodat er ook nog enkele statistieken uit te distilleren waren.

Het gebakkensponsverhaal speelt zich niet alleen af in de verhalen-sfeer en op sociale media. Er worden fysieke voorwerpen gevonden en er zijn helaas ook zieke en overleden huisdieren en de daarbij betrokken professionals. Ik had dus contact met talloze dierenartsen, dierenambulancepersoneel, kunststofhandelaren, en -wetenschappers, paddenstoel- en galappelkenners, vuurwerkfanaten, enzovoort. Een ontdekkingstocht van vijf jaar komt met dit boek ten einde.

Over dit boek

Dit is geen wetenschappelijke verhandeling, dus bronnen worden vermeld op een wijze die juridisch nodig is of de leesbaarheid bevordert, niet conform wetenschappelijke maatstaven.

In sommige verhalen wordt gesproken over het frituren van spons, maar voor de duidelijkheid gebruik ik overal de meest gangbare term 'gebakken spons'.

Op veel plaatsen in dit boek waar 'hond' staat, kan ook 'kat' gelezen worden. Omwille van de leesbaarheid worden ze niet telkens beide genoemd.

Foto's met in het bijschrift een plaats en jaartal betreffen voorwerpen die als 'gebakken spons' gemeld zijn. De foto's zijn, tenzij anders vermeld, afkomstig van de afzonderlijke vinders.

Namen gevolgd door een *) zijn gefingeerde namen.

WOENSDAG 15 APRIL 2015, 08:55

DEEL DIT ARTIKEL

Onrust bij hondenbezitters Gieten door gevonden spons: 'Zulke mensen moet je ophangen!'

Onrust bij hondenbezitters (archieffoto)

Kop van een artikel op de website van RTV Drenthe, 15 april 2015

Het gebakkensponsverhaal

Nederlanders hebben samen bijna 2 miljoen honden en ruim 3 miljoen katten als huisdier. Ruim eenderde van de huishoudens heeft een kat of hond. In totaal wonen er 35 miljoen gezelschapsdieren (inclusief vissen, vogels, spinnen, enzovoort) in ons land.

In 2020 was er een flinke stijging vanwege de maatregelen met betrekking tot het coronavirus. Dat betekent ook een toename in baasjes die voor het eerst een huisdier hebben.

Veel mensen die een hond of kat hebben, of er professioneel mee te maken hebben, kennen het verhaal van gebakken spons. Het zijn deze eigenaren, maar bijvoorbeeld ook dierenambulancepersoneel, trimsalons en natuurlijk hondenuitlaatservices die het verhaal enthousiast doorvertellen.

Dit is het verhaal:

Er zijn mensen die zo'n hekel aan alle honden (of katten) hebben, dat ze sponzen kopen en die bakken of frituren, zodat ze krimpen. Deze sponzen worden dan in de openbare ruimte verspreid. Een hond eet zo'n spons, omdat ze onweerstaanbaar lekker ruiken. De hond krijgt dan dorst en gaat drinken. De spons zet uit in de maag en veroorzaakt een verstopping. Het dier wordt ziek en kan pijnlijk overlijden.

Het verhaal is al decennia oud. Vóór de Tweede Wereldoorlog waren er duivenmelkers die last hadden van katten uit de buurt. Zij legden dan kleine stukjes gebakken spons rondom het duivenhok in de hoop dat een kat dat zou eten.

Dit betekent dat er oorspronkelijk geen verwarring met synthetische spons was. Het ging per definitie om natuurspons. Veel synthetische schuimen bestonden nog niet of werden nog nauwelijks gebruikt, zoals huishoudspons van viscose (sinds de 1940's) en polyurethaan (pur, 1937).

Trouwens, bewijs dat daar ooit een kat aan is overleden ontbreekt.

Sinds ongeveer 2011 beleeft het verhaal van gebakken spons een opleving. Eén reden is de groei van de sociale media en buurt-(preventie)apps. Een andere reden is dat purschuim vaker in de openbare ruimte wordt gevonden. Sinds ongeveer 35 jaar worden verschillende soorten pur intensief gebruikt in de bouw. Daardoor komt het de afgelopen tien jaar veelvuldig vrij bij sloopactiviteiten. Het weegt heel weinig en kan jarenlang rondzwerven.

Laten we dat verhaal eens opbreken in alle afzonderlijke beweringen en er kort enkele vragen bij stellen. Als we dat gedaan hebben zijn we al verder dan 99 procent van de mensen die het verhaal klakkeloos geloven en doorvertellen.

'Er zijn mensen die zo'n hekel aan alle honden hebben...'

Er zijn mensen die bang zijn voor honden. Er zijn ook mensen die een hekel hebben aan één specifieke hond, bijvoorbeeld de hond van de burens die te vaak blaft.

Maar hoe vaak komt het voor dat iemand een hekel heeft aan honden in het algemeen en bereid is daar actie op te ondernemen?

'...dat ze sponzen kopen en die bakken of frituren...'

Over wat voor sponzen gaat het? Zijn alle sponzen te bakken of frituren? En wat kosten ze eigenlijk?

'...zodat ze krimpen.'

Krimpt spons tijdens het bakken? En zet het op enig moment dan weer uit?

'Deze sponzen worden dan in de openbare ruimte verspreid.'

Wordt er inderdaad gebakken spons gevonden in de openbare ruimte? Wat zegt de politie hierover? Is er ooit iemand gesnapt in

verband met het verspreiden van gebakken spons of op camera vastgelegd?

'Een hond eet zo'n spons, omdat ze onweerstaanbaar lekker ruiken.'

Zijn honden, die extreem veel beter ruiken dan mensen, zo gemakkelijk om de tuin te leiden? En katten, zijn die niet heel kieskeurig? Waarom die nadruk op 'onweerstaanbaar'?

'De spons zet uit in de maag en veroorzaakt een verstopping.'

Zet een gebakken spons inderdaad uit in de maag als een dier het zou binnenkrijgen? Wordt de spons niet verteerd net zoals normaal voedsel?

'Het dier wordt ziek en kan pijnlijk overlijden.'

Komt dit inderdaad voor? Wat zeggen dierenartsen? Opvallend is de nadruk op een pijnlijke dood.

Het hele verschijnsel 'gebakken spons' kent twee kernvragen:

- Zijn de voorwerpen die in de openbare ruimte gevonden worden gebakken spons?
- Zijn er (huis)dieren ziek geworden of overleden door gebakken spons?

In dit boek beantwoord ik deze twee kernvragen zo veel mogelijk en geef ik er de nodige voorbeelden bij. Daarna ga ik dieper in op de achtergronden.

Wat is spons?

Veel mensen denken bij 'spons' in de eerste plaats aan een rechthoekig stuk synthetisch schuim zoals dat gebruikt wordt in de badkamer, de keuken of bij schoonmaakwerkzaamheden. Helaas denken ze minder snel aan de echte spons, die op de zeebodem groeit en wordt geogost vanwege zijn bruikbare eigenschappen.

Bij 'gebakken spons' gaat het uitsluitend om natuurspons (ook wel: badspons), want imitatiespons is niet te bakken. Imitatiespons is synthetisch schuim, plat gezegd: plastic met heel veel luchtbelletjes.

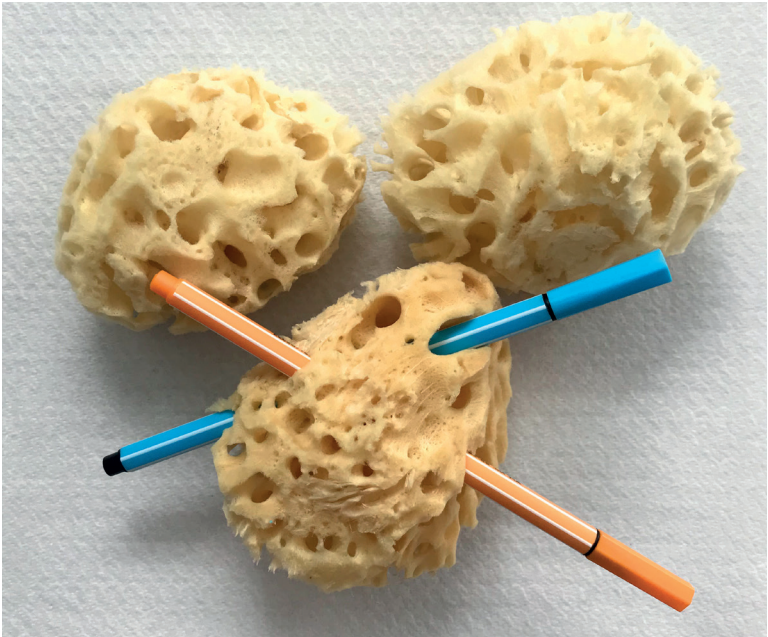
Verwarm dat, en je krijgt een donkere stinkende drab, je huis vult zich met stinkende rook en de pan kan je weggooien.

Synthetisch schuim bestaat in ontelbare soorten, elk met hun eigen eigenschappen en toepassingen. Schuimrubber kennen we allemaal, varianten als cel-, spons- en mosrubber zijn minder bekend.

Huishoudspons bestaat meestal uit viscose. Sommige (kleinere) sponsjes zijn gemaakt van een andere kunststof (polyurethaan, polyester, melamine, polyamide, polyethyleen, polypropyleen).

Purschuim en vlokken schuim zijn isolatiemateriaal, maar worden ook op andere manieren gebruikt.

De vraag is dus wat er gevonden wordt op grasveldjes en in wandelgebieden. Is het gebakken spons of is het zwerfvuil? Vormt het een gevaar voor dieren en hoe komt het daar? Is het met kwade opzet neergelegd of niet?

Natuurspons heeft ostia (kanaaltjes)

Het NFI-onderzoek

In 2015 onderzocht het team Chemische Identificatie van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI) zestig recente meldingen van gebakken sponzen.

Het onderzoeksrapport is niet openbaar, maar de nationale politie, de feitelijke opdrachtgever en de ontvanger van het rapport, bracht op 24 maart 2015 wel dit bericht naar buiten:

Gebakken sponzen en gifbrokken: wat is er aan de hand?

Oost-Nederland – ‘Er is een hondenhater actief, iemand wil mijn hond vergiftigen!’ De afgelopen weken kreeg de politie veel van dit soort meldingen binnen van hondeneigenaren uit heel het land. Brokjes gif of gebakken sponzen, ook in Gelderland en Overijssel duiken ze overal op. In een maand tijd kreeg de politie Oost-Nederland hier meer dan 60 meldingen binnen.

‘Op sociale media worden veel van dit soort voorbeelden massaal gedeeld. Iemand heeft iets zien liggen en zet het meteen online, dat zorgt ervoor dat anderen zich ook zorgen gaan maken,’ zegt Serge Smulders, dierenagent in Oost-Nederland. Het is kostbaar en tijdrovend om iedere melding te onderzoeken, maar de dierenpolitie heeft wel een aantal gevallen laten onderzoeken in het laboratorium van het NFI. ‘In Apeldoorn waren bijvoorbeeld brokjes gevonden met een rood puntje erin. De melder was bang dat het gif was. Het bleek hier echter om oude vuurwerkresten te gaan.’

Rode korrels

Smulders liet ook rode korrels onderzoeken. ‘Dat was kattengrit, we weten zelfs bij welke dierenwinkel het vandaan komt. Onlangs werd een hondje ziek van iets dat hij had gegeten. Het NFI heeft ook hier onderzoek naar gedaan en het bleek om een vetbol voor vogels te gaan.’ Ook bij alle meldingen van ‘gebakken sponzen’ is uit onderzoek niet gebleken dat er op meerdere plekken bewust sponzen zijn neergelegd. Zo bleek bij een recente melding nog dat er sprake was van purschuim in plaats van een spons.